

Людмила Ю. Матвійчук¹, Михайло І. Лепкий²

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНИХ ТУРИСТИЧНИХ РИНКІВ

У статті проведено аналіз особливостей організації та перспективи розвитку регіональних туристичних ринків, здійснено структурний аналіз організаційно-інституційного забезпечення розвитку туризму на рівні регіону. Сформовано алгоритм дій ефективного розвитку регіональних туристичних ринків, визначено основні функції держави щодо регулювання туристичної діяльності. Систематизовано структурні елементи інституційної інфраструктури розвитку регіональних туристичних ринків.

Ключові слова: інституційна інфраструктура; туристичний ринок; регіональний розвиток.

Рис. 4. Табл. 2. Літ. 13.

DOI 10.32752/1993-6788-2019-1-219-105-118

Людмила Ю. Матвийчук, Михаил И. Лепкий

ОРГАНИЗАЦИОННО-ИНСТИТУЦИОНАЛЬНОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ РАЗВИТИЯ РЕГИОНАЛЬНЫХ ТУРИСТИЧЕСКИХ РЫНКОВ

В статье проведен анализ особенностей организации и перспективы развития региональных туристических рынков, осуществлен структурный анализ организационно-институционального обеспечения развития туризма на уровне региона. Сформирован алгоритм действий эффективного развития региональных туристических рынков, определены основные функции государства по регулированию туристической деятельности. Систематизированы структурные элементы институциональной инфраструктуры развития региональных туристических рынков.

Ключевые слова: институциональная инфраструктура; туристический рынок; региональное развитие.

Lyudmila Y. Matviychuk, Mykhaylo I. Lepky

ORGANIZATIONAL-INSTITUTIONAL SUPPORT FOR THE DEVELOPMENT OF REGIONAL TOURIST MARKETS

The analysis of the peculiarities of the organization and the prospects for the development of regional tourist markets was carried out, the structural analysis of the organizational and institutional support for the development of tourism at the regional level was carried out. The algorithm of actions of effective development of regional tourist markets has been formed, the main functions of the state in regulating tourist activity have been determined. The structural elements of the institutional infrastructure for the development of regional tourist markets have been systematized.

Keywords: institutional infrastructure; tourist market; regional development.

Peer-reviewed, approved and placed: 11.09.2019.

Постановка проблеми. Освоєння принципів ринкової економіки туристичної галузі на рівні регіону в умовах низького платоспроможного попиту населення, призвело до втрати їх економічних інтересів у туристичному розвитку в державі загалом та в більшості регіонів зокрема.

¹ Lutsk National Technical University. Lutsk. Ukraine.

² Lutsk National Technical University. Lutsk. Ukraine.

Таким чином, регіональні туристичні ринки потребують організаційного удосконалення, а також відіграють важливу роль у розвитку як самих регіонів, так і національної економіки з огляду на можливість забезпечити виконання економічних, соціальних та гуманітарних функцій, створити передумови для прискореного розвитку зростання суміжних галузей в регіоні.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Значний внесок у дослідження проблеми розвитку туризму зробили українські вчені: В. Кифяк [4], О. Любіцева [5], Т. Панюк [10] та інші. Економічні аспекти дослідження проблематики регіонального розвитку туристичних ринків та стимулювання діяльності суб'єктів у цій галузі відображені в працях провідних українських вчених: В. Герасименко [6], З. Герасимчук [1] та інших. Віддаючи належне науковим доробкам наведених авторів необхідно відзначити, що комплексне дослідження проблеми ефективного розвитку регіональних туристичних ринків, формування дієвої інституційної інфраструктури галузі туризму в регіоні нині відсутнє.

Метою дослідження є наукове обґрунтування можливих шляхів ефективного розвитку регіональних туристичних ринків шляхом, формування дієвої інституційної інфраструктури туристичних регіонів та забезпечення ефективної діяльності суб'єктів туризму на рівні регіону.

Основні результати дослідження. Аналіз сучасних організаційно-інституційних засад ефективного розвитку регіонального туристичного ринку є недостатньо вивчений і потребує уваги. Цей напрям досліджень повинен включати: вивчення законодавчої та нормативно-правової бази, яка регламентує досліджуваний процес, вплив держави на нього, взаємовідносини суб'єктів туризму, дії місцевих органів влади та їх роль в розвитку туристичного ринку в регіоні тощо. В цьому сенсі існують перспективи для вирішення проблематики формування інституційної інфраструктури ефективного розвитку туристичного ринку на рівні регіону, обґрунтування шляхів вирішення організаційних проблем функціонування досліджуваного виду ринку в регіоні.

Особливості регулювання процесу розвитку регіонального туристичного ринку визначаються переважанням економічних методів регулювання. Адміністративні важелі застосовуються здебільшого лише для регулювання цін, технології формування та реалізації туристичної продукції згідно діючих стандартів [1].

Державний вплив проявляється через систему загальноекономічних важелів. Головний спосіб – забезпечення стабільності загальної інфраструктури, тобто банків, грошової системи, комунікацій, транспорту та ін. Без добре налагодженої інфраструктури туристична діяльність в регіоні неефективна, а кошти, які на неї витрачаються, стають невиправдано значними.

Державне регулювання також включає [5]:

- регулятивне законодавство;
- визначення обмежених сфер туристичної діяльності на заповідних територіях і видачу ліцензій на неї;
- регламент організаційно-правових форм підприємницької діяльності в туризмі;

- систему оподаткування;
- інвестування тощо.

Основні функції держави щодо регулювання туристичної діяльності на рівні регіону подано в таблиці 1.

Таблиця 1. Основні функції держави щодо регулювання туристичної діяльності, авторська розробка

Назва функції	Суть функції
Планування	Визначення цілей планування розвитку туризму та необхідних для цього факторів – наявність туристичних об'єктів, праці та фінансів. Планування обсягів попиту та пропозиції на туристичні продукти, рівня насиченості туристичного ринку тощо.
Організація	Здійснення безпосередніх організаційних заходів щодо реалізації сформованих планових заходів розвитку туристичного ринку в регіоні.
Аналіз та контроль	Проведення заходів з аналізу та контролю за процесом та отриманими результатами реалізації запланованих заходів.
Регулювання	Здійснення регулювання у випадку відхилень в процесі реалізації запланованих заходів.
Стимулювання	Обґрунтування та впровадження заходів щодо стимулювання участі суб'єктів туризму у програмних заходах для досягнення визначених цілей розвитку туристичної галузі в регіоні

При реалізації функції планування має визначитися черговість проведення моніторингу й оцінювання можливості викривлень на туристичному ринку з огляду на туристичний потенціал регіону, зміни конкурентоспроможності вітчизняних виробників туристичних продуктів на внутрішньому і міжнародному ринках тощо. Також, у межах виконання функції туристичне планування має внутрішньо узгоджуватися з сукупністю заходів розвитку регіону загалом.

При реалізації організаційної функції необхідно запроваджувати організаційні заходи щодо здійснення моніторингу туристичного ринку та реалізації інструментів його регулювання.

Функція аналізу має забезпечити визначення ефективності впроваджених заходів та уможливити, контроль над виконанням розробленої стратегії розвитку туристичної галузі в регіоні, стати підґрунтям для коригування програми дій та подальшого моніторингу стану туристичного ринку.

Функція регулювання покликана створити передумови для внесення коректив до ключових заходів впливу, змінення їх інтенсивності, спрямованості впливу на туристичні суб'єкти та стан туристичних ресурсів. Необхідно забезпечити гнучкий порядок вибору інструментів і заходів регуляторного впливу на розвиток конкуренції в межах регіональних туристичних ринків.

У свою чергу стимулююча функція покликана забезпечити умотивованість суб'єктів туристичного господарювання – учасників регіонального туристичного ринку щодо залучення їх до туристичних практик.

Нажаль, функції держави щодо регулювання діяльності регіональних туристичних ринків сьогодні виконуються далеко не в повній мірі. Суттєві зміни в законодавстві зробили туристичний бізнес більш складним,

спонукаючи деяких туроператорів вийти з нього. На законодавчому рівні держава намагається регулювати розвиток туризму в регіонах. Проте, підтримка суб'єктів підприємництва в галузі туризму з боку держави є мінімальною. Відсутність чіткої підтримки туристичної галузі з боку держави сприяють подальшому занепаду багатьох туристичних об'єктів (обміління озера Світязь Волинської області, Тараканівський форд Рівненської області, Скала-Подільський замок Тернопільської області тощо). Враховуючи діяльність держави за останні роки та поточну політичну ситуацію в країні, роль держави у регулюванні туристичної галузі зводиться до мінімуму.

Крім того, негативний вплив на здійснення ефективного регіонального розвитку туристичних ринків впродовж останніх років здійснюють періодичні фінансово-економічні кризи та політична нестабільність у державі, забюрократизованість, які знижують ділову активність суб'єктів туристичного господарювання та зумовлюють зміну платоспроможного попиту внутрішніх туристів [3]. Так наприклад, мережа суб'єктів туристичної діяльності України – юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців – у 2017 році становила 3469 одиниць, що на 40 одиниці менше, ніж у 2016 році. Проте, останнім часом спостерігаються позитивні тенденції щодо даного питання. Так, згідно з Ліцензійним реєстром суб'єктів туроператорської діяльності Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, станом на 01.01.2019 видано 2737 ліцензій підприємствам, що здійснюють туристичну діяльність, що на 76 ліцензій більше ніж у 2018 році (2661 ліцензій) [9].

Крім того, спостерігається позитивна динаміка щодо сплати податкових платежів до Державного бюджету України підприємствами, що здійснюють туристичну діяльність. Так, у 2018 році сума податкових платежів від юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців, які здійснюють туристичну діяльність, склала 4 222,2 млн грн, що на 20,7% більше, ніж у 2017 році. При цьому обсяг платежів від юридичних осіб збільшився на 19,2%, а від фізичних осіб-підприємців – на 38,1% (таблиця 2).

Таблиця 2. Обсяг платежів від суб'єктів туристичної діяльності в Україні (млн. грн.), авторська розробка

Суб'єкти	2016	2017	2018	2018/2017, %
Юридичні особи	2 320,3	3 225,7	3 845,1	19,2
Фізичні особи	175,9	273,1	377,1	38,1
Всього	2496,2	3498,8	4222,2	20,7

Також, у I півріччі 2019 року сума податкових платежів від юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців, які здійснюють туристичну діяльність, склала 2 194,5 млн грн, що на 15,4% більше, ніж у I півріччі 2018 року (у I півріччі 2018 року – 1 902,0 млн грн).

Також, обсяг надходжень від сплати туристичного збору у 2018 році склав 90,7 млн грн, що на 29,2% більше, ніж у 2017 році. При цьому у 2017 році у порівнянні з 2016 роком приріст сплати туристичного збору склав 30%. Обсяг надходжень від сплати туристичного збору у I півріччі 2019 року склав 57,9 млн грн, що на 71,2 % більше, ніж у I півріччі 2018 року (у I півріччі 2018 року – 33,8 млн грн).

Найбільше зростання обсягів надходжень від сплати податкових платежів суб'єктами туристичної діяльності до зведеного бюджету у I півріччі 2019 року у порівнянні з I півріччям 2018 року відбулось у: Івано-Франківській (на 45,7%), Закарпатській (на 27,6%), Луганській (на 27,6%), Харківській (на 23,8%) та Донецькій (на 22,0%) областях [8]

Зростання обсягів надходжень від сплати туристичного збору відбулось, зокрема за рахунок зміни підходу до його нарахування на підставі Закону України від 23.11.2018 № 2628 «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо покращення адміністрування та перегляду ставок окремих податків і зборів».

Відповідно до зазначеного Закону України з 1 січня 2019 року граничні ставки збору встановлюються місцевими радами у розмірі до 0,5% (для внутрішнього туризму) та до 5% (для в'їзного туризму) від розміру мінімальної заробітної плати, встановленої на 1 січня звітного (податкового) року для однієї особи за одну добу тимчасового розміщення [2].

Найбільше зростання обсягів надходжень від сплати туристичного збору у I півріччі 2019 року у порівнянні з аналогічним періодом 2018 року відбулося у Луганській (у 3,2 рази), Черкаській (у 2,7 рази), Вінницькій (у 2,7 рази), Херсонській (у 2,2 рази) та Житомирській (у 2,1 рази) областях [8].

Відтак, зважаючи на ряд несприятливих факторів розвитку регіональних туристичних ринках важливе значення має державне регулювання. Очевидно, що регіональне регулювання такого розвитку має формуватися і відповідати засадам державної економічної політики.

На нашу думку, на регіональному рівні основними завданнями здійснення ефективного розвитку досліджуваного ринку є: формування дієвих програм розвитку туристичної галузі, стимулювання населення, особливо сільського, до ведення туристичного бізнесу, підготовка кваліфікованих кадрів туристичної галузі з обов'язковим володінням іноземної мови тощо.

Регіональні туристичні ринки, з одного боку, створюються і функціонують на основі приватної ініціативи, з іншого – потребують активної участі держави та місцевих органів влади для формування ефективного контролю за безпечністю та відповідністю стандартам туристичних послуг, збереженню та раціональному використанню туристичних ресурсів та забезпечення інтересів усіх учасників туристичного ринку [6]. При цьому має забезпечуватися узгодження приватних і державних інтересів (рис. 1).

Регіональний туристичний ринок як комерційна структура прагне до отримання прибутку і його максимізації, аналогічне прагнення існує і у комерційних організацій з інфраструктурного забезпечення ринку: транспортних фірм, кредитних установ, гастрономічних закладів тощо. При цьому держава, маючи фіскальний інтерес через оподаткування такого прибутку, одночасно прагне забезпечити безпеку туристів і покращити соціально-економічні умови регіону.

Зауважимо, що вплив регіональних інституцій на туристичному ринку має пряму і зворотну дію: з одного боку, він передбачає певний вплив на діяльність суб'єктів господарювання туристичної галузі, а, з іншого відповідну реакцію, що проявляється у вищому рівні якості рівня життя населення

регіону, покращенні фінансово-економічних результатів господарювання туристичних підприємств, що також покращує й економічний потенціал території [4].

Рис. 1. Розподіл сфер впливу приватного і державного інтересу щодо функціонування регіонального туристичного ринку, авторська розробка

Формування сприятливого середовища розвитку регіонального туристичного ринку є важливим і тому потребує підтримки місцевих органів влади. На нашу думку, особливу увагу в даному процесі потрібно звернути на малі туристичні підприємства, наприклад агросадиби в сільському зеленому туризмі тощо.

Таким чином, інституційно-економічне регулювання розвитку туристичного ринку на рівні регіону повинно враховувати не лише територіальні межі його виробничої організації, обсяги ресурсного забезпечення, якість продуктивних сил, а й альтернативність поєднання, узгодження і реалізації дієвих системно-цільових заходів формування структурно-збалансованого розвитку туристичного сектору на засадах діючого законодавства.

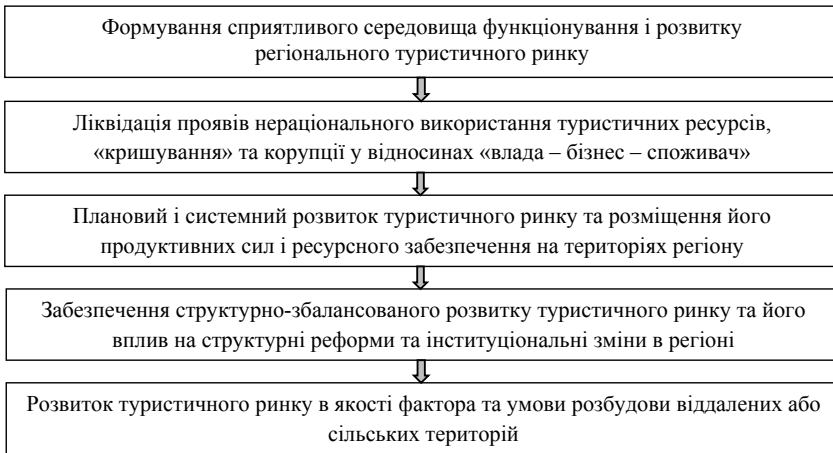

Рис. 2. Принципова етапність організаційних дій ефективного розвитку туристичного ринку на рівні регіону, авторська розробка

Діяльність місцевих органів з метою задоволення потреб туристів повинна сприяти місцевим підприємцям у розвитку виробничого потенціалу своїх туристичних підприємств; сприяти комерційній діяльності місцевих підприємців на туристичному ринку свого та інших регіонів; сприяти формуванню оптимальної інституційної інфраструктури розвитку туризму в регіоні; формувати єдину для регіону систему обліку туристичних об'єктів придатних до використання на основі створення умов для взаємодії підприємницьких структур – різного масштабу, спеціалізації та різних форм господарювання з метою формування комплексного туристичного продукту регіону.

Впродовж останніх років розробляли низку державних, регіональних та місцевих програм розвитку туризму. Однак вони в основному невиконані у повному обсязі як через недостатнє фінансування, так і за неврахування повною мірою факторів, які зумовлюють цінність їх реалізації. Врахування факторів цінності реалізації програм розвитку туризму дає можливість профілювати їх місію на підставі врахування реального існуючого стану та обґрунтування бажаного стану туристичних об'єктів регіону. Бажаний стан, який отримується на підставі реалізації програм розвитку туризму є віртуальним, і обґрунтування його є непростюю задачею, яка потребує розроблення відповідних науково-методичних засад.

Аналіз Державних цільових програм розвитку туризму в регіонах засвідчив, що вони не передбачають розгляду їх складових як окремих проєктів. На підставі аналізу завдань ряду регіональних програм розвитку туризму можна сказати, що вони задекларовані без профілювання їх місії та лише відображають існуючі потреби туристичної галузі. Це свідчить про те, що досить складно здійснити структурування такої програми та описати взаємозв'язки між її проєктами та підпрограмами [10].

Отже, на підставі вище сказаного можна виділити наступні недоліки більшості регіональних цільових програм розвитку туризму:

- відсутні поняття та не прописані механізми стосовно реалізації конкретних заходів. Неможливо реалізовувати локальні спеціалізовані програми (формування туристичних маршрутів) в окремому регіоні без реалізації інших програм (наприклад, формування стандартизованих туристичних продуктів на основі географічних зазначень) із якими вони мають матеріальні та фінансові зв'язки, так як вони лежать в основі формування синергії та отримання максимальної цінності;

- механізм контролю Програм, регламентований Постановою Кабміну (№266 від 28.03.2005р.), недосконалий — ним непередбачено застосування однотипних критеріїв оцінки як планових проектів, так і результатів їх виконання;

- відсутнє державне регулювання ефективного розвитку туризму в регіонах та узгодження інтересів учасників їх програм.

Планомірна і продумана діяльність виробників туристичної продукції, здійснювана відповідно до вимог світових стандартів якості, забезпечує перспективне ведення та розвиток туристичного бізнесу, постійне поліпшення діяльності згідно із міжнародними вимогами, а відтак ефективний розвиток регіональних туристичних ринків.

Основними мотивами, які спонукають туристичних операторів підвищувати відповідальність, формуючи при цьому систему безпечного свідомого сертифікованого виробництва туристичного продукту є: розвиток персоналу та зростання продуктивності праці; покращення іміджу; додаткова реклама туристичних товарів та послуг; висвітлення діяльності туристичних підприємств в засобах масової інформації; додаткові можливості залучення інвестицій; податкові преференції; запровадження інновацій тощо.

Бачення процесу формування інституційної інфраструктури ефективного розвитку регіональних туристичних ринків подано на рис. 3.

Сучасне інституційне середовище регіонального туристичного ринку функціонує на основі взаємодії низки формальних та неформальних як вітчизняних, так і міжнародних інституцій. До формальних інституцій слід віднести органи зі сертифікації, аудиту і моніторингу, правової відповідальності, державної підтримки тощо. Неформальні інституції представлені інститутами громадського контролю, освіти і екологічно свідомого використання туристичних ресурсів, наукові установи. Особливе місце в інституційному середовищі господарської діяльності регіонального туристичного ринку посідають неформальні інститути, зокрема програми підтримки та міжнародні проекти за даним напрямом, які забезпечують популяризацію досліджуваної галузі та формування якісних туристичних продуктів на основі відповідних стандартів. Актуальним прикладом даного питання в регіонах України є запровадження географічних зазначень — одним з видів добровільного захисту товарів від недобросовісної конкуренції та ефективний інструмент колективного просування товарів на ринках.

Географічні зазначення виступають своєрідним національним надбанням кожної країни, яке: інформує споживача про походження сировини, місце та спосіб виробництва продукції; виділяє товар особливої якості серед однорідних товарів-конкурентів. У рамках виконання Україною зобов'язань

відповідно до угоди про Асоціацію з ЄС передбачено гармонізувати українське законодавства із європейським та забезпечити належну правову охорону для європейських географічних зазначень з метою здобуття аналогічної охорони для українських географічних зазначень на ринку ЄС.

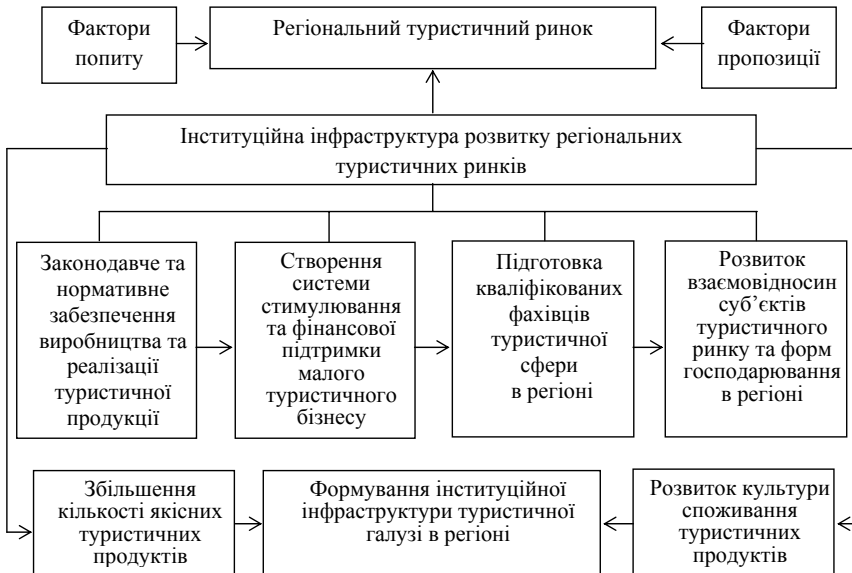

Рис. 3. Алгоритм формування інституційної інфраструктури розвитку регіональних туристичних ринків, авторська розробка

Так, перехідний період для сирів пармезан, рокфор та фета, протягом якого українські виробники можуть використовувати ці назви, закінчується 31 грудня 2022 р, для продуктів винного асортименту – 01 січня 2026 року [14].

Крім того, перелік інструментів інституційного забезпечення розвитку регіональних туристичних ринків (законодавчі, адміністративні, організаційні) пропонуємо доповнити неформальними інструментами (пропаганда, суспільний осуд, ігнорування, засудження), які забезпечують дію неформальних інститутів або правил та норм (інститут довіри, місцеві традиції, усталені віками норми господарювання, історично сформоване ставлення до природних туристичних ресурсів тощо).

Однією з основних умов успішного розвитку туристичного ринку на рівні регіону є забезпеченням високого рівня конкурентоспроможності виробників туристичної продукції, а отже потребує підтримки здорової конкуренції органами місцевої влади. Конкуренція є економічним важелем, що активізує економічні процеси, вводить фактор змагальності щодо доступу до ресурсів регіону.

Аналіз інституційного та організаційно-економічного забезпечення розвитку регіональних туристичних ринків дозволяє виділити основні заходи, реалізація яких може забезпечити ефективний процес формування інституційної інфраструктури розвитку досліджуваного ринку: законодавче та нормативне забезпечення безпечного виробництва якісної туристичної

продукції; формування туристичних продуктів на основі географічних зазначень, їх сертифікація; розвиток взаємовідносин між усіма суб'єктами туристичного ринку, а також форм господарювання в регіоні; створення системи стимулювання та фінансової підтримки малого підприємництва туристичної галузі, особливо на селі; підготовка кадрів; розбудова туристичної інфраструктури в регіоні [14].

Так, організація процесу ефективного розвитку регіональних туристичних ринків має відбуватися згідно відповідного нормативно-правового забезпечення та базуватись на основі сучасних норм, правил та стандартів сфери послуг. В цьому процесі важливе значення має інституційна інфраструктура регіону.

Інституційна інфраструктура має бути цілісною системою, яка об'єднує організаційну, матеріальну, інформаційну, кредитно-розрахункову та кадрову складові, що регламентують відносини суб'єктів туристичного ринку. Вона забезпечує взаємодію всіх суб'єктів туризму на рівні регіону.

Інфраструктура туристичного ринку – це система елементів, що забезпечують стабільне безперервне функціонування господарських зв'язків в туристичній галузі, взаємодію суб'єктів туристичного ринку та вільне просування туристичних продуктів на ринку.

Інституціональна інфраструктура регіонального туристичного ринку забезпечує функціонування ринкової системи відповідно до мети і стратегії економічної політики регіону, що формується переважно під дією інститутів на основі норм ринку (формальних та неформальних), інституціональних актів та угод.

Невід'ємною складовою інституційної інфраструктури туристичних ринків є інформаційно-консультаційна складова. Функцією даної складової є інформаційна підтримка виробничої та маркетингової діяльності місцевих туристичних підприємств, а також розповсюдження інформації за допомогою дорадчих служб, які створюють систему інформаційно-консультаційного обслуговування.

В основі функціонування регіонального туристичного ринку лежить спеціалізована інфраструктура, яка забезпечує безперервний процес формування туристичних продуктів. Так, на нашу думку, інфраструктура є ключовим компонентом сприятливих умов для економічного зростання будь якого регіонального ринку. Вважаємо, що інституційна інфраструктура регіональних туристичних ринків визначається як виокремлена складова економічної діяльності суб'єктів туризму в регіоні, що має як основне так і допоміжне спрямування, забезпечує нормальну та ефективну діяльність регіонального туристичного ринку. Вона включає в себе систему державних, приватних і громадських інститутів та технічних засобів, що обслуговують туристичний сектор в регіоні. Зазначене зумовлює необхідність належного функціонування інституційного середовища туристичної галузі в регіоні.

Сучасний регіональний туристичний ринок функціонує за певними правилами та нормами, які спрямовують діяльність суб'єктів в певному напрямку, сукупність таких правил та норм отримали назву інституцій [13].

Інституції поділяють на дві великі підгрупи: формальні та неформальні. В основі неформальних інституцій лежить сукупність суспільної інформації як культурної спадщини та є неформальними обмеженнями, що виражаються у формі

норм, звичаїв, традицій, кодексів поведінки, різного роду умовностей тощо [12]. Неформальні інституції сформувались за відсутності формальних регулятивних механізмів і є одним з основних елементів розвитку туризму в регіоні.

Формальні інституції виражаються закріпленими та чітко визначеними обмеженнями та правилами, що сформовані та діють на основі неформальних інституцій. Формальні інституції визначаються у політико-правовій площині (конституція, підзаконні акти), економічній (права власності), договірні (правила укладання договорів) тощо. Результати досліджень показують, що розвиток регіональних туристичних ринків супроводжується постійними динамічними інституційними змінами, а саме зміною правил, неофіційних обмежень, особливостей характеру та дотримання даних правил учасниками економічного процесу обміну ресурсами [11].

Таким чином, інституційне забезпечення процесу ефективного розвитку регіональних туристичних ринків передбачає перегляд деяких його елементів та систематизацію. На нашу думку, сучасний стан інституційної інфраструктури регіональних туристичних ринків в основному сформований чотирма основними елементами (інституціями): регламентуючою, спеціалізованою, інформаційною та загальною (рис. 4).

Рис. 4. Інституційна інфраструктура розвитку туристичного ринку на рівні регіону, авторська розробка

Ефективність розвитку регіонального туристичного ринку безпосередньо залежить від інституційної інфраструктури ринку, яка повинна забезпечувати оптимальне поєднання інтересів продавців і покупців туристичних продуктів,

збалансовувати попит і пропозицію туристичних послуг на регіональному ринку. Будучи сполучною ланкою між виробником і споживачем, інституційна інфраструктура ринку на рівні регіону дає можливість виробникам реалізувати вироблену туристичну продукцію, а покупцям (туристам, рекреантам) створити умови для придбання туристичних товарів та послуг в необхідному асортименті та кількості. Посередницькі функції можуть виконувати не тільки різноманітні туристичні агенції та центри туристичної інформації, але й інші допоміжні служби, що спеціалізуються на сфері послуг.

Так, інституційне забезпечення в системі регулювання процесів розвитку регіональних туристичних ринків, зокрема на рівні регіону має бути оптимальним. З огляду на достатню кількість контролюючих служб, інспекцій (організаційно-інституційна складова) та нормативно-правових актів (інституційно-правова складова), можливе дублювання завдань і заходів, внаслідок чого знижується ефективність інституціонального забезпечення ефективного розвитку туристичних ринків на регіональному рівні. В умовах значної кількості місцевих проблем туристичних регіонів досліджуваних ринків інституційну політику регіону доцільно доповнювати дієвими системними заходами державної регуляторної політики.

Висновки та перспективи подальших досліджень. За результатами проведеного дослідження можна зробити висновок, що подальший перспективний розвиток регіональних туристичних ринків забезпечуються формуванням оптимальної інституційної інфраструктури. Сучасний стан інституційної інфраструктури регіональних туристичних ринків в основному сформований чотирма основними елементами (інституціями): регламентуючою, спеціалізованою, інформаційною та загальною. Крім того, сучасне інституційне середовище регіонального туристичного ринку функціонує на основі взаємодії низки формальних та неформальних як вітчизняних, так і міжнародних інституцій, які здійснюють значний вплив на досліджувані ринки.

Регіональні туристичні ринки створюються і функціонують на основі як приватної так і державної ініціативи, а також потребують активної участі держави та місцевих органів влади для формування ефективного контролю за безпечністю та відповідністю стандартам туристичних послуг, збереженню та раціональному використанню туристичних ресурсів, а також забезпечення інтересів усіх учасників туристичного ринку.

1. Герасимчук З.В. Регіональна політика івентивного туризму: методологічні засади формування та реалізації: монографія / З.В. Герасимчук, В.Л. Полішук. Луцьк : Волиньполіграф, 2013. 256 с.

Herasymchuk Z.V. Rehionalna polityka iventyvnoho turyzmu: metodolohichni zasady formuvannia ta realizatsii: monohrafiia / Z.V. Herasymchuk, V.L. Polishchuk. Lutsk : Volynpolihraf, 2013. 256 s.

2. Закон України від 23.11.2018 № 2628 «Про внесення змін до Податкового кодексу України» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-19>

Zakon Ukrainy vid 23.11.2018 № 2628 «Pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy» [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-19

3. Інформаційно-аналітичні матеріали до парламентських слухань на тему: «Розвиток туристичної індустрії як інструмент економічного розвитку та інвестиційної привабливості України» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://komspport.rada.gov.ua/uploads/documents/30566>

Informatsiino-analitychni materialy do parlamentskykh slukhan na temu: «Rozvytok turystychnoi industrii yak instrument ekonomichnoho rozvytku ta investytsiinoi pryvabyvosti Ukrainy» [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu: <http://komsport.rada.gov.ua/uploads/documents/30566>

4. *Ки́фяк В. Ф.* Стратегія розвитку територіально-рекреаційної системи: теорія, методологія, практика: монографія / В. Ф. Ки́фяк. К. : Чернівці: Книги. XXI, 2010. 432 с.

Kyfiak V. F. Stratehiia rozvytku terytorialno-rekreatsiinoi systemy: teoriia, metodolohiia, praktyka: monohrafiia / V. F. Kyfiak. K. : Chernivtsi: Knyhu. KhKhI, 2010. 432 s.

5. Любіцева О. О. Регуляторні механізми ринку туристичних послуг / О. Любіцева. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://tourlib.net/books_ukr/lubiceva_rtp41.htm

Liubitseva O. O. Rehuliatorni mekhanizmy rynku turystychnykh posluh / O. Liubitseva. [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu: http://tourlib.net/books_ukr/lubiceva_rtp41.htm

6. Ринки туристичних послуг: стан і тенденції розвитку: монографія / за заг. ред. професора В.Г.Герасименко. Одеса : Астропринт, 2013. 334 с.

Rynky turystychnykh posluh: stan i tendentsii rozvytku: monohrafiia / za zah. red. profesora V.H.Herasymenko. Odesa : Astroprynt, 2013. 334 s.

7. Офіційний сайт Всесвітньої туристичної організації [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.unwto.org

Ofitsiynyi sait Vsesvitnoi turystychnoi orhanizatsii [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu: www.unwto.org

8. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.ukrstat.gov.ua>

9. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.me.gov.ua

Ofitsiynyi sait Ministerstva ekonomichnoho rozvytku i torhivli [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: www.me.gov.ua

10. Панюк Т. П. Аналіз туристичної галузі України в контексті розвитку зеленого туризму / Т. Панюк, О. Лукомська // Вісник Приазовського державного технічного університету. 2016. № 2. С. 78-85.

Paniuk T. P. Analiz turystychnoi haluzi Ukrainy v konteksti rozvytku zelenoho turyzmu / T. Paniuk, O. Lukomska // Visnyk Pryazovskoho derzhavnogo tekhnichnoho universytetu. 2016. № 2. S. 78-85.

11. Перспективи розвитку туризму в Україні та світі: управління, технології, моделі: колективна монографія / за науковою ред. Матвійчук Л.Ю. Луцьк: РВВ Луцького НТУ, 2019. 324 с.

Perspektyvy rozvytku turyzmu v Ukraini ta sviti: upravlinnia, tekhnolohii, modeli: kolektyvna monohrafiia / za naukovoiu red. Matviichuk L.Iu. Lutsk: RVV Lutskoho NTU, 2019. 324 s

12. Соціально-економічний потенціал сталого розвитку України та її регіонів: вектори реального поступу: національна доповідь / за ред. акад. НАН України Е.М. Лібанової, акад. НААН України М.А. Хвесика. К. : ДУ ІЕПСР НАН України, 2017. 864 с.

Sotsialno-ekonomichnyi potentsial staloho rozvytku Ukrainy ta yii rehioniv: vektory realnoho postupu: natsionalna dopovid / za red. akad. NAN Ukrainy E.M. Libanovoi, akad. NAAN Ukrainy M.A. Khvesyka. K. : DU IEPSSR NAN Ukrainy, 2017. 864 s

13. Стратегія розвитку туризму та курортів на період до 2026 року / Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 березня 2017 р. № 168-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/168-2017>

Stratehiia rozvytku turyzmu ta kurortiv na period do 2026 roku / Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 16 bereznia 2017 r. № 168-r. [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/168-2017>

14. Ярошевська Т. В. Шляхи вдосконалення законодавства України у сфері охорони прав на географічні позначення до європейських стандартів та Угоди про асоціацію між Україною та ЄС // Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2017. № 1. С. 42-46.

Yaroshevska T. V. Shliakhy vdoskonalennia zakonodavstva Ukrainy u sferi okhorony prav na heohrafichni zaznachennia do yevropeiskykh standartiv ta Uhody pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu ta Yes // Aktualni problemy vitchyznianoï yurysprudentsii. 2017. № 1. S. 42-46.